

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: *Semper idem*

19.00 часова / СНП, Камерна сцена
Програм „Друга сцена“

НИКО И НИШТА

„Три гроша“ Београд и Пулс театар Лазаревац

Режија: АНА ПОПОВИЋ

Извођачи

ДАНКА СЕКУЛОВИЋ
ТАМАРА ПЈЕВИЋ
МАЈА НИКОЛИЋ

Музичар: ДИМИТРИЈЕ СПРЕМО

Представа траје 1 сат

21.00 час / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)

Такмичарска селекција

Петар Михајловић

РАДНИЧКА ХРОНИКА

Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица

Режија: ВЕЉКО МИЋУНОВИЋ

Драматург: СЛОБОДАН ОБРАДОВИЋ

Сценографкиња: МАРИЈА КАЛАБИЋ

Костимограф: МАРКО МАРОСИУК

Сарадник за сценски покрет: ИГОР ГРЕКСА

Музичар: ГЕЗА КУЧЕРА мл.

Играју

СРЂАН СЕКУЛИЋ
БОЈАНА МИЛАНОВИЋ
ЈЕЛЕНА МИХАЈЛОВИЋ
МИЛАН ВЕЈНОВИЋ
ДИМИТРИЈЕ ДИНИЋ
ИГОР ГРЕКСА
МАРКО ВАСИЉЕВИЋ
ДИМИТРИЈЕ АРАНЂЕЛОВИЋ

Представа траје 1 сат и 15 минути

Такмичарска селекција
РАДНИЧКА ХРОНИКА

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

РАДНИЧКА ХРОНИКА – писац Петар Михајловић, режија Вељко Мићуновић; Народно позориште/Narodno kazalište/Népszínház Суботица (Србија)

Драму Петра Михајловића, фрагментарно устројену повест о личним и општим искушењима наше сурове транзиције и криминалне приватизације, редитељ Вељко Мићуновић, у сарадњи са драматургом Слободаном Обрадовићем, ревитализује у изузетно динамичном, наглашено сатиричном и антилузионистичком „кључу“. Унутар визуелно атрактивног окружења, редитељска поставка суверено комбинује гротескно вишегласје радничког хора са потресним исповестима појединаца, кошмарним репетицијама друштвене манипулације и сатиричним набојем мелодрамски интониране музичке матрице.

Светислав Јованов

ЕКС ЛИБРИС

РАДНИК: Како вам се ове нове машине чине? Видим, фино је, подмазано, ништа нигде не шкрипи, мирише, бре, на ново, само некако компликовано...

РАДНИК 1: Пре сам три мог'о за ово време да склопим, сад, ево, и овај један нисам још завршио...

РАДНИК 2: И све ми пише на кинеском. Немам појма шта радим овде. Све по осећају терам, па шта испадне...

РАДНИК 3: Мени, вала, све на руском!

РАДНИК 4: Бар ти је на ћирилицу, јебо је ти...

РАДНИК 5: Мени на америчком пише! Ваљда је ово амерички... М-а-д-е-и-н...

РАДНИК 6: Да куцнем, сад кад нам исплате и ове додатке, плус топли оброк, има да упишеш неку школу, па да научиш лепо те језике, ионако си најмлађи, па да нам преводиш полако...

РАДНИК 7: 'Де си њега нашо кинески да учи? Он ни српски не зна да говори како ваља...

(Петар Михајловић, *Радничка хроника*)

ПИСАЦ

**Петар
Михајловић**

Рођен у Крагујевцу, 1979. Студирао медицину, уписао трећу годину права, а потом дипломирао драматургију на Факултету драмских уметности Београд. Добитник награде „Слободан Селенић“ и Стеријине награде на Конкурсу за оригинални домаћи драмски текст (*Радничка хроника*, 2009). По његовим текстовима реализоване су представе *Гавран* (Дадов, 2004), *Писаћи скалџелом* (КСТ Крагујевац, 2006), *Радничка хроника* (НП Републике Српске Бања Лука, 2010), *Швајцарска* (НП Републике Српске Бања Лука, 2017), *Двесића* (КСТ Крагујевац, 2018) и више од петнаест радио-драма, радио-минијатура и кратких играних филмова. Као сценариста потписао је неколико ТВ серија и дугометражних играних филмова. Издао је збирку кратких прича *Серијски самоубица* (Јефимија, 2000), роман *Нишџа* (Геопоетика, 2013) и књигу прича *Нико* (Соларис, 2018), док се током 2020. очекује излазак његовог другог романа *Ојмјакон*. Стално запослен у Југословенској кинотеци.

РЕДИТЕЉ

**Вељко
Мићуновић**

Рођен 1986. Дипломирао је позоришну режију на београдском Факултету драмских уметности, у класи професора Егона Савина. Као асистент режије сарађивао је са Јиржијем Менцлом и Паолом Мађелијем.

Представе које је режирао гостовале су и награђиване на више од тридесет фестивала код нас и у иностранству. Међу њима су: Стеријино позорје, Драма фестивал (Љубљана), МЕСС (Сарајево), Битеф, Град театар Будва, Југо-

словенски позоришни фестивал (Ужице), Фестивал малих сцена (Ријека).

Представе: *У лову на бубашвабе* (Југословенско драмско позориште), *Живој је пред шобом, Смрт шртовачкој љушника, Анђели чувари* (Београдско драмско позориште), *Несиоразум, Прах* (Народно позориште Београд), *Гаргеробер* (Словенско народно гледалиште Марибор), *Гозба* (Звездара театар), *Кичма* Народно позориште Суботица, *Ревизор, Урнебесна трагедија, Самоубица* (Црногорско народно позориште Подгорица), *Робин Худ* (Позориште „Бошко Буха“).

КРИТИКА

Трагедија и катарза у времену транзиције

Радничка хроника Петра Михајловића је друштвено осетљива драма која у фрагментима слика савремене радничке трагедије, последице буталне транзиције и приватизација карактеристичних за цео регион. Ову драму Петра Михајловића, која је имала своју премијеру у Бања Луци 2010. године, редитељ Вељко Мићуновић на сцену Народног позоришта у Суботици, поставља изузетно промишљено, чисто, сведено, аутентично. На елегантно, минималистички дизајнираној сцени, уоквиреној полупровидним параванима, осам глумаца, Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић, наступају стилизовано и прецизно, мање или више сценски убедљиво (сценограф Марија Калабић, костимограф Марко Маросиук). Стабилних ликова нема, улоге се преливају са једног глумца на другог.

Представа почиње колективном игром, када ансамбл делује као једно сценско биће, попут хора из којег се издвајају индивидуални гласови, директора и радника. Сви седе на столицама, под неонским светлима која граде утисак хладноће, претње, сабласности. Речи се испаљују ледено, безлично и аутоматски, актери су као аутомати, у складу са тешком, иследничком атмосфером. Централне мисли о значењима свирепих приватизација фабрике се кошмарно, хипнотички понављају, постају налик некој ужасавајућој, офанзивној мантри. Те колективне сцене у представи су

испреплетане са емотивно упечатљивим монолозима радника, психолошки опипљивим исповестима о породичним краховима, последицама материјалне пропасти. Кроз индивидуализацију друштвених трагедија, оне постају нарочито животне, веродостојне. Ова лична димензија приказа друштвене транзиције, продубљује се у фрагментима играних драмских сцена, болно гротескним сликама из породичног живота. Ликови су ту постављени нарочито пластично, болно су искежени у гримасе које говоре више од речи, клибере се усиљено, као навијене лутке. Не гледају се међусобно, већ у даљину, празнину, што схватамо као знак немогућности њихове стварне комуникације. У извођачком погледу врло је јак спој гротеске и психолошког реализма. Гротеска гради дијаболничан ефекат у више праваца, на пример у сцени у продавници ципела, када се продавац, налик Џокеру, цери пред радником који не може да приушти куповину ципела за ћеркину свадбу. То нехумано, клоуновско церење постаје огледало наше искривљене, обезљуђене, џокерске стварности, архетипска реакција на сусрет са ништавилком. (...)

Ана Тасић (*Полиџика*, 17. 11. 2019)

Сиромашни не иду на рођендане

После врло занимљиве представе *Кичма*, коју је поставио у Мађарској драми Народног позоришта у Суботици, редитељ Вељко Мићуновић *Радничку хронику* режира у Српској драми, као природни наставак свог истраживања, започетог у *Кичми*... Овога пута, апсурд радничког штрајка, коме се до уништења предају радници (немају имена, само бројеве), Мићуновић уопштава методом виђеним у средњовековним мистеријама – „Евримен“ је свако, кога се то тиче. А тиче се свих судеоника толико призиваног капитализма, у коме је требало да свима буде боље, и онима који пију виски, и онима који једу клот пасуљ. Кроз низ призора (узалудно, понижавајуће ређање захтева радника газди, изношење транспарената, од којих је најбољнији у наслову овог текста, исповести радника, којима је „ново доба“ разорило породични морал и односе, којима потрошачко друштво уништава систем вредности и осећања, штрајк глађу, са глобалним захтевима гладних, завршен захтевом за конкретну храну, потресно хорско певање *Живој је леј*, жива слика, која подсећа на *Слободу на барикадама* Ежена Делакроа, срушена потребом да неко чува децу, док жена ради...) Апсурд за апсурдом, до суза.

Исходиште ове колико болне, толико и комичне, у свом понављању приче (од средњовековне тортуре, преко деветнаестовековног Делакроа, до данашњег дана, у коме су многи стварно гладни и очајни до сечења прстију и вешања) јесте у вечном миру, у смрти, где борба за власт и достојанство престаје, остављајући само сету, неутрална сећања, која се, у репетитивном набрајању година и страдалих губи у хладној статистици, која уништава сваки идеализам, индивидуализам, правду, херојство.

Ако је то излаз, како представа предлаже, онда све што је на сцени током нешто више од једног сата трајања драмске, трагичне радње добија потпуно нови израз. Свака метафора, не само свака порука, губе битку пред самоуништењем, које вреба.

Драма о смислу радничког отпора Петра Михајловића, коју су драматург Слободан Обрадовић (прецизно срезаним текстом), сценограф Марија Калабић (назнакама срушене фабрике), костимограф Марко Маросиук (изврсно одабраним симболима), редитељ Вељко Мићуновић (јасном, осмишљеном режијом) сублимирали на чист позоришни знак, без украса, не би била тако „ударничка“ без посвећених глумаца овог театра – мученика, који раде у немогућим условима: Срђан Секулић, Бојана Милановић, Јелена Михајловић, Милан Вејновић, Димитрије Динић, Игор Грекса, Марко Васиљевић и Димитрије Аранђеловић.

Драгана Бошковић
(*Вечерње новости*, 9. 11. 2019)

Радничка хроника

(...) Петар Михајловић ову хронику бележи наоко хладно, као да у лету хвата речи које су могле бити изговорене приликом неког од сусрета очајних и бесних радника са обесним директором. Тим речима, попут изломљених стихова, он гради поему о баналности несреће. Штрајк који следи је штрајк немоћника, какофонија наивних, мада оправданих захтева. У тексту затим следи рез, и другачија интонација, смирености, емотивна, са интимним исповестима које сведоче о *backgroundu* и различитим судбинама ових људи које је мука спојила. А као лајт-мотив и иронијска дистанца провлаче се све време информације о утакмицама некаквог фудбалског клуба из Хамбурга и резултатима које постиже, које ликови размењују као да им од тога животи зависе, немоћно бежећи од реалности у некакву измаштану стварност.

Прича се из фабричког круга шири на породицу једног од ликова. И даље нема драмске радње, као што је ни у претходним сценама није било. Оно чега има, то је осетна тензија, изазвана несигурношћу, неизвесношћу, одсуством било какве чврсте тачке у тим животима. Једнака је судбина и радничке деце, затварање круга немоћи и несреће да се лако наслутити, као и крај ове радничке побуне и штрајка.

Без обзира на хроничарски тон казивања, на сцени се без сумње одвија трагедија, и тој трагедији није потребно да додатно манипулише емоцијама гледалаца. Па ни редитељ, Вељко Мићуновић, не прибегава томе. Он је поетски дискурс писца промишљено развио у високо стилизоване слике и радњу, наглашено се ослањајући на механичко кретање глумаца, инсистирајући на понављању било реплика, било покрета, чиме је јасно означено да су ликови само делови некаквог огромног механизма, и као такви одавно обезбђени од стране система. То кулминира у неколико сцена, као што је, на пример, оживљен споменик револуцији која се слама под тежином сопственог тела због очите неодлучности актера и њихове немоћи да ствар изведе до краја; или завршна сцена која се одвија у суманутом кружењу које потресно подсећа на *dance macabre*. Резултат, дакле, није никакав хладни перформанс, јер свака изговорена реч је болно препознатљива из живота. Резултат је ангажован театар високог уметничког нивоа. (...)

Александра Гловацки
(*Културни кругови – Радио Београд 2*,
20. 11. 2019)

Оф програм „Друга сцена“

НИКО И НИШТА

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

НИКО И НИШТА – режија Ана Поповић; „Три гроша“ Београд и Пулс театар Лазаревац

Начелно базирајући представу на мемоарима Џорџа Орвела *Нико и ништа у Паризу и Лондону*, али тражећи инспирацију најпре у данашњици, Ана Поповић приказује живот на ободу друштва, на ободу великих градова. Ово остварење физичког театра уместо речима, друштвену критику, пре свега капитализма и транзиције, артикулише плесом, телесним гестовима, ритмом и темпом. Стриктно позоришни оквири заобилазе се већ у избору извођача, међу којима су, поред глумице, још циркуска акробаткиња, те плесачица и перкусиониста. Иако је линија друштвене субверзије јака и јасна, она није и једина; *Нико и ништа* приказује једноставне али дирљиве и присне међусобне односе са маргине трију жена које упорно одбијају да се повинују модерним сновима, ма колико они били привлачни.

Ивона Јањић

РЕДИТЕЉКА

Ана Поповић

Позоришна редитељка из Београда. По повратку са стручног усавршавања на Далеком истоку, са групом пријатеља основала је независну позоришну трупу „Три гроша“.

Интересују је физички и музички театар, луткарство, манипулација предмета, циркус, а изнад свега, перспектива гледаоца и његов ангажман у позоришном чину!

О ПРЕДСТАВИ

Ова мултидисциплинарна представа инспирисана је мемоарима Џорџа Орвела *Нико и нишџа у Паризу и Лондону*, Бекетовим скитницама, Бадјуовим текстом *Наша невоља долази издалека, наше зло дойире надалеко*, као и свакодневицом, локалном и глобалном, транзиционим капитализмом и климатском кризом.

Представа припада традицији физичког театра, не користи језик као средство комуникације, већ су њен текст управо тела извођача, њихови односи, ритмови, предмети присутни на сцени који носе снажан симболички потенцијал и ситуације које настају у интеракцији свих елемената. Пажња и интерпретативни алат гледаоца, на тај начин, ангажовани су али и забављени све време представе. Градећи снажан кловновски израз код извођача, ауторски тим жели да проговори о озбиљним темама на питање, нежан и ослобађајући начин.

Ауторски тим чине редитељка Ана Поповић и извођачи Данка Секуловић, циркуска акробаткиња, Тамара Пјевећ, плесачица и Маја Николић, глумица, и у формалном погледу настављају истраживање на пољу тела, извођачког, али и друштвеног, започето у ранијим заједничким пројектима. У ауторском тиму налази се први пут млади перкусциониста Димитрије Спремо, задужен за музички израз представе, а ту је поново и Славица Долашевић, и овај пут одговорна за арт дирекцију. Ауторски тим дефинише своју представу као драмско-циркуско-плесни антиспектакл. Овом представом, група „Три гроша“ наставља да негује традицију „позоришта за све генерације“.

(Данас, б. 2. 2020)

Поводи, инспирације

Нико и нишџа у Паризу и Лондону је Орвелов први роман. Написао га је у својој 27. години, после несвакидашњег експеримента, када је намерно одабрао живот међу бедницима, жртвама модерног друштва. Ова књига је узбудљиво сведочанство о том искуству, а ликови као што су Борис, Шарли, Марио, Педи, Бозо, остају заувек урезани у сећање сваког читаоца. „Париски сламови су места где се скупљају ексцентрични људи – људи који су запали у усамљенички, полуљуди калуп живота и одустали од тога да буду нормални и пристojни. Беда их ослобађа устаљених стандарда понашања, исто као што новац ослобађа људе рада.“

(Омлагински радио, 28. 11. 2019)

Наша невоља...

Реакција Алена Бадјуа на крвопролиће које се догодило у Паризу 13. новембра 2015. била је брза и садржински, донекле, очекивана. Разлоге за терористичку реакцију он проналази управо у европској политици и, наравно, свепрожимајућем капитализму. После уводних редова у којима се осврће на сам догађај, Бадју креће у препознатљиву анализу онога што назива неолибералним капитализмом и скромно примећује да ће потпуно да нам разја-

сни шта се, заправо, догодило. Посебну пажњу обраћа на објаву рата коју је држава Француска објавила тероризму и не пропушта да приметити како је та реакција, унеколико, непримерена. Наиме, коме се тачно објављује рат? Потом оцртава структуру савременог света, њену разноликост, замршеност и субјективност. У наредном кораку обраћа пажњу на савремене облике фашизма, да би се, на крају, заложиио за промену света на такав начин да би се из те промене искључили ризици злочиначких симптома.

(РТС, Радио Београд 3, 11. 8. 2016)

О трупи

„Три гроша“ је непрофитна организација у Београду која се бави позоришном продукцијом и едукацијом. Главни тим чине редитељке Марија Липковски-Барна и Ана Поповић, с већим бројем сарадника из разних позоришних професија. „Три гроша“ званично постоји од 2015, иако је поменути тим добро функционисао као неформална група још од 2009. године.

На репертоару „Три гроша“ су представе: *Чекајући Гогоа* Семјуела Бекета, *Емигранти* Славомира Мрожека, *Крајња историја вајре* по научним радовима К. Г. Јунга, *Египћанке* Радоевић као независне, гостујуће представе на разним сценама, *Просиба* А. П. Чехова, *Овде стоји наслов граме о Анђи* Ивора Мартинића, *Not the Right Leg* ауторски пројекат у Дому културе Студентски град, *Божићна прича* по Чарлсу Дикенсу, *Суђаје* Луке Курјачког и *Нико и нишџа*. Осим *Суђаја*, које је писао и режирао Лука Курјачки, све остале представе режирале су Марија Барна Липковски и Ана Поповић, како индивидуално, тако и заједно.

У програму „Три гроша“ онедавно постоји и циклус едукативних предавања о азијским извођачким културама „С оне стране цивилизације“. Чланови „Три гроша“ активни су и на пољу развоја дечје публице и нових поетика у позоришту за децу и младе и од 2018. чланови су организације АСИТЕЖ Србија, у коју су примљени са програмом *Мали позоришни експерти*.

„Три гроша“ је вишеструко локално и интернационално награђивана организација. Залагањем за отворену, слободну и солидарну сцену, сарађује са већим бројем других независних организација, трупа и појединаца.

ИНТЕРВЈУ

Марко Марковић

Ћорђе у представи
Semper idem

Кад зло дође, можеш или да полудиш, или да решиш да победиш

„Најдубље болове треба чувати у себи као властиту тајну“, каже Ћорђе Лебовић у роману *Semper idem*, па ипак нам баш у том роману и у истоименој сомборској представи отвара душу и прича сагу о једном великом болу, о судбини своје породице која је проживела и судбину многих Јевреја у Европи. Дели Лебовић са нама ту причу у нади да ће њоме пробудити свест људи, емпатију.

Марко Марковић ненаметљиво и сетно, надасве нежно и дирљиво игра Ћорђа, хиперрадозналог дечака кога је зло у људима претворило у петоцифрену бројку, који је са укупним стажом од 15 дечачких година уплетен у сплет невероватних животних догађаја. Доприносе томе и глумчева свеприсутност на сцени, сценска прибраност и свесност те његова изузетна дикција, каква се данас ретко чује на нашим сценама, а коју сомборски ансамбл предано и брижно негује.

Шта мислиш, да ли ће бити користи од тога што нам је Лебовић поверио своју најдубљу бол? Хоће ли она пробуди боље човека у нама? Је ли то изгледно?

• Каже Ћорђе Лебовић Злати, својој жени, док јој диктира у диктафон – већ тада живе у Израелу, јер није могао да

поднесе рат деведесетих, то су били његови други мали ратови, а све је записано у божанственој књизи Злате Лебовић *Дијалог о злу и добру* – да је имао две могућности: или да полуди, или да проговори и запева. „Решио сам“, каже, „да не полудим“. И зато је постао писац.

Када је одговарао на питања био је духовит колико год да је то било иронично и бизарно. На пример, у тренутку када је проглашено да је Хитлер умро, односно да је убијен или шта већ... неки војник је у последњем депандансу логора, неком заменском у којем је у Аустрији био Ћорђе, закуцао на бараку летак на којем је писало да је погинуо највећи син нације, а онда плуноу на тај исти летак. „Био је то последњи зликовац који се опаметио. Тачка. Касно“, записао је Лебовић.

Шта та је, шта мислиш, сјасило?

• Никада није размишљао да ли ће преживети логор. Спасили су га његово знање језика, спретност, сналажљивост... И срећа, свакако. И та радозналост: он деди, оцу и очуху постави 700-800 питања. У логору је схватио да треба да се пријави као пунолетан – као занатлија. Деда Адолф је био калемар – лош, деда је мало знао да поправља и сатове – и Ћорђе се пријави да зна све то јер је гледао деду. Гледао је и шта ради ујак Матија који је био вагабунд и пробисвет, али све му је то користило као искуство. Њега је живот просто тако чувао.

Има низ занимљивих прича које су на граници бизарности, на пример, ситуација када их у логору терају да шетају, непрекидно ходање, чују негде у даљини руске тенкове, пита га неки лик шта би јео, Ћорђе каже – неку чорбу – и скува лик чорбу од коприве. Каже Злата, његова супруга, Ћорђе никада више није појео ништа што је имало и примесу коприве.

Кад су отишли у Израел, њега овде прогласе за националисту, прогласе га они што подстрекују на рат, а никад у рату нису били – њега, као и Пекића и Киша, стављају у исти кош са националистима и Лебовић зато одлази у Израел јер није могао да поднесе да ће у Југославији доћи до рата. Али тамо гледа „Дневник“! Пита га Злата зашто гледа, а он каже: „Па и овај мали рат морам да преживим, велики сам преживео, морам и овај.“

Како је почео рад, многа је шекста, прича је врло шешка, болна, сузе су неминовне...

• Мој први утисак, прве пробе: ми читамо, читамо, и читамо... и дођеш до једне фазе кад више не можеш. Не стаје више толико бола у тебе. То је био наш први утисак: ко ће ово изговорити. Како преживети. Кад је прошла премијера – ту катарзу не могу да опишем. Ја сам релативно скоро сахранио мајку, оца пре 20 година, најбољег пријатеља изгубио сам непосредно пре но што ћу почети да радим *Semper idem* – Ћорђе, мој класић Ћорђе Симић који је умро од рака – схватиш, чекај, па то је то толико нагомилане туге, докле више, како више, а онда схватиш да живот мора да иде даље. Та тајна бола боли те, али и покреће. Мислиш да не можеш, неко ти каже да треба променити угао гледања – али како Ћорђе да промени угао гледања ако, када се врати кући, та је кућа празна, нема никога. Зато он почиње да пише, да не полуди.

Фото: Б. Лучић

Да ли је безнадежност коју смо интензивно осетили на почетку епидемије корона на неки начин дала додатни шон извођењу, односно перцепцији ове представе?

• После логора званог корона нисмо играли. Али када сам ушао у СНП и видео те обележене столице, осећао сам се као у логору: обележена седишта, атмосфера у којој ће те неки људи гледати испод маске... Јесмо ли ми на сцени сада ти „смрдљиви Јевреји“ на које неки људи гледају с маском. Врло, врло чудне асоцијације су ми се низале. Знам да је тешко издржати под маскама, али...

Није ли лицемерно појалиши се. Ако су људи издржали логоре и мучења сваке врсте, ако је Ђорђе преживео логор, можемо ваљда и ми под маскама да преживимо пар сати ушоку дана?!

• Можемо и тако да кажемо и да сасвим буде истина.

Фото: Б. Лучић

Овим делом оставља се и питање правде, праведности, боја, човека, овог свећа.

• Сви смо ми доживели губитак најближег, ја сам тога у кући, нажалост, имао много, али у једном тренутку, кад останеш сам, роди ти се дете, неко би помислио космички на тај начин компензујеш претходне губитке, али неке ствари заувек остану рана... Када се тај мој дивни друг, класић са којим сам одрастао, кумче, разболео и умро, кад је била комеморација, његови су ме замолили да нешто кажем. Има у књизи једна реченица која није ушла у драматизацију – јер није могло све – каже се у књизи да је Леополод угушен у гасној комори и да је по светим књигама отишао у праведнији свет. Ђорђе се тада пита – шта ако није отишао у праведнији свет – шта је победило? Како је правда победила, каква је то божја правда? Он се као мали наљути на бога. Каже Ђорђе касније да је као мали претворен у петцифрену бројку, да је са укупним стажом од 15 дечачких година уплетен у сплет невероватних животних догађаја: Аушвиц, брда људског пепела, тифус...

Деда и Ђорђе су свој дирљиве дечје зајинаности и радозналости, с једне стране, и ситарачке духовитости и мудрости. Ситајао си са Торлаковићем у разним односима на сцени, Горчин вас је знао, имао вас је на уму, баш вас док је драматизовао роман...

• Тај његов однос са дедом је нестваран: деда га је учио нешто што ми данас треба три пута да прочитамо и схва-

тимо – свет могу да униште људи, природа никада. Ето баш то живимо сада, како свет заустави једна пошаст – цео вирус распршен по целом свету, ако се састави у једно, не стаје у два грама.

„Semper idem“ (увек исто) живимо стално. Живимо константну нагу да ће промена доћи, истовремено се нагамо да ће је донети неко друго уместо нас, а наша судбина можда је баш због наде да ће неко друго за нас извести управо „semper idem“...

• ...И мислиш да зло не може да се понови. Питаш се, па како изгледа то људско биће које је Магдалену бацило под лед. Ја сам Крагујевчанин и знам да је стрељање у Крагујевцу починио елитни одред немачке војске. Не неки безвезни војници. Официри, школовани, који су се вратили у Немачку, својим кућама, својим породицама. Како после легнеш у кревет, како помазиш своје дете после тога? Шта си ти? Зато је Ђорђе стално питао, па шта је „semper idem“, шта је исто, зло је увек исто, зашто је зло увек исто? Стална питања и преиспитивања очувала су тај његов ведри дечји дух, наравно, опет кажем, имао је и среће јер његови другари нису преживели.

Како је породица Лебовић реаговала на представу?

• Не могу речима да опишем тај сусрет после премијере. Гордана, његова кћерка и њена деца само су седели за столом, неми и подбули од плача. Представу је, целу, одгледао и најмлађи Лебовић, петогодишњи Ђорђе.

Осим новосадској „Галеба“, у нашем позоришту у новије време није било тако дуго представе које изазивају на меџан и физичку снају и концентрацију, како вас љумаца, тако и љедалаца. Постоји ли неки додатни начин припреме – физичке или у домену концентрације – који је ишребан да би се ирала ова представа?

• Не, јер ја као Ђорђе у једном тренутку постанем гледалац те своје приче, изађем из представе и посматрам шта се дешава.

И на крају питање невезано за ову представу, већ за једну друго коју многи волимо, „Тартифа“ [режија Игор Вук Торбица], која сће пре неко вече после дуго времена и велике шуте која траје, извели први љуш. У љуном, истом саставу, што нас јако радује.

• .....Имали смо пробу у подне. Исплакали се, била је одлична представа, аплауз – никад тако нешто нисам доживео – загробни, величанствен, сви су умали, тапшу и тапшу, неко је извадио постер представе са налепљеним анђеоским крилима.....

Раније, по завршетку представе, иза сцене, била је супер атмосфера, зезали смо се, смејали. Ту ноћ – ћутимо, мук по ходницима, у гардероби, пресвлаче се људи у тишини, неки плачу... Страшно...

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Бранислав Јерковић

гумац у представи
Semper idem

Посебна врста заједништва

Гумац Бранислав Јерковић говори за Билтен о искуству играња у представи *Semper idem* (Од раја до пакла, Сазревање, Предсказања / Велики суноврат), посебно истичући снагу заједничке игре ансамбла, да би нас на крају подсетио колико је важно научити да уживаш у оном што имаш и ценити то, на шта нас упућује и ситуација у којој смо. Како бисмо ишли даље.

Ово је прво играње након зашварања због пандемије. Какав је сад однос према предсјави?

• Имали смо две пробе у једном дану, што је било веома захтевно, али осећај који сада имамо величанствен је. Ништа се драстично у игри није променило, али постоји осећај неке чудне испуњености... на крају, ово је и моје прво играње од летос. Летос смо играли једну представу на отвореном и отад ништа.

Како се то огразило?

• Имао сам трему, чудну трему, не ону која блокира... онда сам видео да представа функционише па смо се баш опустили... Осетили смо представу, осетили смо да је добра. Тај текст је величанствен. Свако од нас може да се пронађе у представи. Кад је играмо иза сцене, а већ је доста играмо у Сомбору, али тамо нисмо све време иза сцене. Вечерас смо све време били иза сцене и стално само говорио: јао, људи, мени је јако тешко... Због емотивног памћења, ситуације коју смо прошли и ове у којој смо сада...

Предсјава иначе садржи пуно окидача.

• Како да не, мени је први део веома дирљив, трећи не смем ни да гледам... кад лик тече Стевана умре. Гледао сам два пута на пробама и било ми је изузетно тешко. Лебовић је написао величанствен роман, а Горчин то одлично преточио у представу.

Помињеш редитеља Горчина Симојановића, можеш ли нам рећи како је текао процес. Ова предсјава је веома захтевна, а из јублике се види да сте у посебној врсти заједништва као ансамбл који је носи.

• Све нас комад је привукао и држао концентрисане. Горчин је био тај који је расподелио улоге – имате људе који играју мање улоге, али играју низ улога, и та је поставка захтевала од свих посебну врсту концентрације. Ја

сам доста времена на сцени, а другачије је кад си много времена на сцени од ситуације кад стално улазиш и излазиш, и то у представи која траје шест сати. Управо због овог што сам описао, нама је највећи изазов да одржимо темпо, температуру у том дугом трајању, концентрацију.

Да одржавате вајру.

• Тако је. Марко је просто мотор, окосница свега, ми не смемо да паднемо испод његовог ритма, чак је некад важно бити изнад његовог ритма, да бисмо га просто подигли. Јер, веома је тешко, готово нестварно бити на сцени шест сати, као што Марко буде. Ми смо бочни мотори, некад спустимо темпо, некад убрзамо. Пуно смо се тиме бавили и кад смо почели да играмо, откривали смо како ускладити ритам – где представу треба дићи, где мало успорити... То нам је и данас највећи изазов, шест сати одржавати температуру и бити потпуно фокусиран и концентрисан.

Недавно сам разговарала са редитељком Јаном Маричић, и парафразирам њене речи да је сомборско позориште театарска Мека и да то сви знамо... Какав је твој однос према сомборском Позоришту?

• Ту сам научио прве кораке као гумац. На Академији о позоришту мислите једно, док не уђете у институцију у којој радите представу – где постоје дисциплина, хијерархија, поштовање система рада и вредности куће, углед коју она носи... Све то носило је одређену одговорност, један шок, али сам се врло брзо адаптирао.

Иза свега тога стоји огромна љубав наше младе управнице, глумца, свих људи иза сцене који су фантастични, они су сви крајње предани свом послу. То је пресудно: самодисциплина, професионалност и љубав, како би све функционисало.

Да ли је другачији однос према Лебовићу након процеса стварања предсјаве по његовом роману?

• Наравно, ви прочитате роман једном, ја сам га након неколико година прочитао други пут, али живети роман на сцени... ту се отварају нова питања и нове ситуације у односу на саму причу. Више се преиспитују мотиви и самим тим отварају нове дилеме... емоција је јача. Не знам колико је Марку требало да последњи монолог изговори

Фото: Б. Лучић

до краја. На прва три читања би стао и рекао: Не могу даље. Колико је то све тешко рећи, осетити тај монолог, по томе видите колико је *Semper idem* велики роман.

Шта је оно што би даље итрао? Које улоге ти сада иашу, ио твојом осећају?

- Жеља ми је да радим Чехова или Ибзена... Вуче ме класика, јер ту је глумцу све дато. То је оно: Ако си виртуоз – избори се, ако ниси, потони.

Како видиш будућност итеатра с обзиром на контекст у којем смо данас?

- Не знам. Мене је све ово вратило на фабричка подешавања – живи живот дан за даном, граби, уживај, научи да цениш то што имаш.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ОКРУГЛИ СТО: SEMPER IDEM

Дијалог о добру и злу

Пети Округли сто о представама у такмичарској селекцији, посвећен је представи *Semper idem* (Од раја до пакла, Сазревање, Предсказања / Велики суноврат) по роману Ђорђа Лебовића. Сесији су присуствовали управница Народног позоришта Сомбор **Бојана Ковачевић**, као и део глумачког ансамбла **Марко Марковић**, **Ивана В. Јовановић**, **Саша Торлаковић**, **Срђан Алексић** и **Нинослав Ђорђевић**

Пре разговора о представи, један од модератора, Влатко Илић обавестио је присутне да је свет напустила Исидора Жебељан, редовна чланица САНУ, композиторка, професорка и добитница више Стеријиних награда. Сви присутни су минутом ћутања одали пошту великој уметници.

Модераторка **Исидора Поповић** питала је управницу Позоришта чија је иницијатива да се постави овако захтевна представа по романескној причи. **Бојана Ковачевић** је одговорила да та иницијатива постоји годинама и од почетка жеља да представу уради сомборско Народно позориште. – Од старта је то било намењено Горчину Стојановићу, а кад се има у виду да се већи део представе дешава у Сомбору, логично је да се то уради у нашем театру. Горчин је редитељ који врло добро познаје и Сомбор и наш ансамбл, постојало је обострано поверење да све можемо да изгурамо без обзира на велике изазове.

На питање модератора колико су глумци били укључени у процес и у којој мери су утицали на представу, **Марко**

Гласање публике за најбољу представу
Semper idem – 4,52

Марковић је духовито препричао како је изгледала прва проба. – Проба је почела на време и завршила се тако што сам бацио текст и рекао „Ја ово не могу да радим“.

Колико је сам текст будио емоцију у глумачкој екипи описала је и **Ивана В. Јовановић**: – Текст буди нешто лично и

Фото: Б. Лучић

све време кроз пробе преиспитујемо интимне ствари које срећемо у Лебовићевом роману. Чини ми се да је већи део глумаца интимно био укључен у ову причу. Ја сам много плакала у процесу.

Исидора Поповић је истакла карактеристичан однос према мајци, као однос према мајци светици. У роману се приметне неки моменти где мајка није толико пожртвована колико Ђорђе мисли, она му не пише, до краја се не враћа у Сомбор и пристаје да живи без њега. На тај коментар је одговорила **Ивана В. Јовановић** рекавши да свако има своју перцепцију.

– Он је одрастао у дисфункционалној породици. Разумем да представа није вођена у сваком моменту кроз оно што је писац написао, али ствари можемо тумачити на различите начине.

Фото: Б. Лучић

Марко Марковић нагласио је да је мајка битна, мајка је увек имала решење за све а кад није имала решење, онда су настали гадни проблеми.

Модератори су разговор окренули ка оцу, па је позван **Нинослав Ђорђевић** да објасни и тај фрагмент.

– Горчин је у једном тренутку напоменуо да *Semper idem* јесте потрага за оцем и да Ђорђе тражи одређену фигуру оца, кроз лик деде, кроз Књига Шуму. Роман има гомилу других информација, а основа је оно што је драмски предложак. Ја сам то разумео као пут оца ка сину, а не обрнуто. То је био мој глумачки задатак – да прикажем човека који је одлучио да живи животом младића, али има извесну одговорност. Да напоменем још нешто... Ми смо изузетно мали ансамбл, а овде имамо још спољних сарадника. Самим тим смо лимитирани и Горчин није могао много да бира. Ипак мислим да је успео да направи најбољу и најтачнију поделу у складу с нашим енергијама.

На питање **Исидоре Поповић** због чега се ликове које много значе дечаку игра један глумац, **Срђан Алексић** је рекао да то није у потпуности тачно, и неке епизодне сцене веома су важне и њих играју готово сви глумци.

Конечно, разговор се дотакао дужине трајања представе. То је прокоментарисао **Саша Торлаковић**:

– Постављање овог романа није случајно, оно је промишљено и тиме је настављен континуитет у третирању неких тема којим се Народно позориште Сомбор бави, а то су знаменити људи нашег града. У томе се види последица живота и свега онога што су људи у Сомбору преживели и траг који су оставили. Када је стигла драматизација, јасно је било да ће представа дуго трајати јер је материјал обиман. То није могло да буде приказано у два сата игре. Било је разних идеја. На том нашем стваралачком путу, у једном тренутку је била идеја да се представа игра у три дана, да се сваки чин игра други дан, а онда смо схватили да то организационо носи разне проблеме. Представа траје шест сати и поносан сам на своје колеге и што сам део екипе која професионално спроводи своје глумачке задатке. У погледу дужине, наравно да су људи сумњали ко ће то гледати и како издржати. Имате дивне представе које трају сат и по, а има представа које трају и дуже од наше, па су узбудљиве.

Ово је роман који је сваки Сомборац прочитао. То је била додатна одговорност јер смо знали да је наша публика прочитала роман и зна како су ти људи живели. Када сам први пут прочитао роман, био сам толико узбуђен да сам завршио на Јеврејском гробљу не бих ли нашао неки од гробова.

Влатко Илић је подсетио да је Лебовић добро познавао медиј позоришта, а на то је одговорио **Марко Марковић**: Мој утисак пробе је био страхан. Питао сам се да ли ћу то моћи да истерам до краја. Када сам јуче видео велику сцену и те обележене столице, осетио сам се као у неком логору. После премијере уследио је сусрет са члановима породице Ђорђа Лебовића. Био је његов најмлађи унук који се зове Ђорђе, а има свега четири године. Он је издржао целу представу и то ми много говори. Сви су са маскама, а ми играмо ову представу као да смо у логору, пред судом.

Марковићу је постављено питање о изазову да игра две улоге – улогу дечака и човека који о целој причи говори са дистанце.

– Колико год да је тешко бити све време на сцени, мени то не пада много захтевно јер се у једном тренутку заиста претворим у тог гледаоца. То је катарзично и растеређујуће, то је било лако.

Из публике се јавио **Андреј Чањи** са коментаром да га је ова представа подсетила на *Киклоја* који је извело Загребачко казалиште „Гавела“ на Позорју прошле године. – Намера је била слична, да се што већи део романа претвори у сцену, а без великих интервенција. Мислим да треба да захвалимо сомборском Позоришту, које има можда и најбољи ансамбл у земљи. Ваша игра ме је натерала да преиспитам критичке ставове. Није постојала тенденција да се радња актуелизује, да се преиспита однос према женама, грађанском друштву.

Душан Тузланчић је коментарисао списак глумаца и нагласио да би требало написати који глумац игра коју улогу, како би се лакше пратила представа. **Саша Торлаковић** је одговорио да у позоришту има све више младих глумаца, нема звезда у телевизијском и филмском смислу, али да су у питању велики потенцијали. Сви су у ансамблу срећни када су део глумачке екипе.

На коментар **Андреја Чањија** да бројност и вештина глумаца надокнађују недостатке режије, **Срђан Алексић** се није сагласио с тим. – Сви смо веровали редитељу и стрепели како то да урадим. Убеђени смо да је то прави начин да прикажемо овај роман, то је оно што смо желели. Нисмо глумачком игром надомештали недостатке. Сигуран сам да говорим у име целог колектива. Ми знамо шта ко мисли, то је колективни чин, мислим да се види сарадња међу глумцима. Сви смо срећни што је ова представа баш оваква. Тема је савремена, живимо у региону где се зла дешавају сваког дана, где емпатије нема за ближњега, није давно прошло време ово о чему причамо. Изашли смо из овог процеса продуктовани. Бавили смо се злом из визууре жртве, а не из визууре зла.

Влатко Илић је поставио питање о доживљају публике у зависности од тога да ли су читали роман или не, да ли се нужно неки утисци губе када се игра на гостовањима. Одговорио је **Саша Торлаковић**:

Фото: Б. Лучић

– Кад год изађете из свог позоришта, ви сте у хендикепу. Оно што је важно у нашем позоришту, ми смо прилагодљиви, увек водимо рачуна да с том представом може да се путује. Што се тиче самог познавања романа и Сомбора, кад је писац велики он је свеприсутан и свевременски. Комуницира једнако и у Сомбору и у Новом Саду и у Нишу. Сомбор има тај спецификум као део урбане легенде јер се препричавају неки догађаји који су сачувани. Памтимо неке људе и приче које смо чули од бака и дека. То живи и мимо романа.

Срђан Алексић: Некада може да буде хендикеп за оне који познају роман у детаљ, то је општа прича, није важно где је Хотел „Слобода“ и где су неки локалитет у Сомбору или у Загребу.

У разговор се укључио и **Нинослав Ђорђевић** речима: – Лебовић је писао роман у време распада бивше Југославије, што се и види. То не смемо да заборавимо. Ако говоримо о смислу представе, слушати Лебовићеве реченице о надолажењу зла и ћутању пред злом („мирно чекати метак у потиљак“), дубоко је опомињуће. То осећање зла нас притиска, пред њим смо немоћни и то је наше, колективно осећање.

Из публике се чула реч **Душана Тузланчића**, који је рекао да имамо сулуду потребу да трагамо за тачкицама које нису блиставе, а заборављено је да се каже како је реч о великој и повеликој представи. – Пет сати можемо седети на једном месту из два разлога. Или из емпатије или зато што нас нешто много привлачи. Представа је онај простор између човека који говори и оног који гледа. Мислим да то треба споменути. Треба савладати ту аждају од сцене. Ја сам заиста уживао у представи у сваком тренутку.

С тим се сагласио **Драгољуб Селаковић**, који је заиста уживао и изнео похвале на рачун целе представе. – Величина овог пројекта је неоспорна и пуна је представа локалитета. Важан је однос према мајци. Мислим да је једна од ретких и можда чак једина која га није никада слагала, она се увек истинито понашала према њему као према одраслом човеку. У најтежим тренуцима био је сигуран да је она уз њега. Деда је други лик у који он има поверења. Сигурно се не слажем са констатацијом недоследности, у позоришту ако нас нешто покрене, не пита се да ли је старо или ново.

С тим се није сложио **Влатко Илић** рекавши да 20. век инсистира на новом и на новом тумачењу вредности. У разговор се тада укључила и **Александра Гловацки:**

– Мени је мало засметало толико помињање Мађара, то стоји под оним насловом *Semper idem* и наравно да мислећем човеку то значи, али сам запитана како ће неко други у публици реаговати, као они који само чекају доказ да су Мађари лоши, а Срби угњетавани. То ми је било нелагодно гледати, то је баш осетљива тема.

Саша Торлаковић: Кад сам дошао да живим у Војводини, нисам ништа знао о ситуацији у Новом Саду, када су у рацији брутално побијени. Одрастао сам у средини која је била рационална, нисам се суочавао с тим стварима, нисмо водили рачуна ко је националиста, а ко не. С тим сам се суочио у Новом Саду, а кад сам питао зашто се не разговара о томе, чуо сам следећи одговор – да се не увреде Мађари. Страдало је и Мађара, и то треба знати. Страдали су од комшија из различитих разлога. О тим стварима треба проговорити са свих страна.

Срђан Алексић је рекао да му је потпуно јасно питање, али да се на томе није инсистирало ван онога што је у роману написано. Јасно је нагласио да позориште не треба да буде политички коректно. На то се надовезао **Саша Торлаковић** рекавши да постоји доста Мађара који долазе да гледају представу више пута, што говори да се може без табуа говорити о свим овим темама.

У полемику се укључио и глумац **Марко Марковић:** Лебовић је свој живот завршио у Израелу, а од његове супруге, која је написала *Дијалот о злу и добру*, где га је интервјуисала, сазнајемо да је он свако вече гледао ТВ Дневник. Када га је питала зашто то ради, рекао је да мора и ове ратове да победи – велике сам победио, али морам и своје мале ратове да победим.

Разговор је кренуо у правцу теме мултинационалних средина и политичке коректности. **Бојана Ковачевић** је рекла да је тонац у представи Јеврејин, као и композитор, али да то уопште није важно у контексту ове приче. **Саша Торлаковић** је поново нагласио да се не сме инсистирати на политичкој коректности, да људи у тим срединама живе толико дуго, али живот иде даље. – Некад се извуку поруке после нечега, некада и не. У Сомбору нема Јевреја као пре рата. Треба о томе да причамо. Јеврејска заједница у Сомбору није велика, али су нам били велика подршка и

Фото: Б. Лучић

помоћ у процесу рада. Од њих смо много научили, а тек имамо да учимо.

Расправа се развијала о темама мимо представе, о етничким дилемама које представа покреће. **Саша Торлаковић** је разговор напустио након коментара: Хоћу да верујем да ће публику представа оплемени и верујем да позориште може да мења ствари.

Разговор је настављен о питањима које представа поставља. Изречени су и коментари због којих можемо да заборавимо да је публика Стеријиног позорја имала прилику да види велику и озбиљну представу.

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР

Semper idem

Где се налазе рајевци?

Драма *Semper idem* је постављена на сцену у режији Горчина Стојановића и продукцији Народног позоришта Сомбор. У питању је драматизација недовршеног аутобиографског романа Ђорђа Лебовића у ком описује своје одрастање у Краљевини Југославији уочи Другог светског рата. Кроз очи интелигентног дечака приказани су нам ужаси кроз које су пролазиле јеврејске породице у тридесетим и четрдесетим годинама прошлог века.

Драматизација Горчина Стојановића прилично верно прати роман, некада преносећи и велике делове дијалога из књиге на сцену. Нарација, једна од главних елемената романа, задржана је кроз наступе главног лика. Овај поступак спроведен је доста спретно, уз пажњу да се сцена не претвори у дугачак монолог протагонисте. Уместо тога, ови делови често су комбиновани са сценама дијалога чиме представа добија изузетно енергичан и брз ритам чак и када приказује свакидашње догађаје и разговоре унутар једне породице. Одлуком да се верно испрати роман задржан је шарм и аутентичност оригиналног дела. Ова одлука је довела и до тога да представа траје скоро шест сати. Иако се у првој половини то не осећа, у другој представа већ почиње да показује знаке умо-

ра. Ситуације постану озбиљније, а монолози све дужи, па осећамо малу посусталост у ритму и несклад у односу на прву половину представе. Уместо да се прича развија све брже јер је опасност све ближа, прича се успорава. Још једна мана ове драматизације јесте и то што нам од самог почетка нису јасни сви родбински односи и потребно је мало више времена како би гледалац могао све да похвати и повеже.

Режија је стилизована и сцене се муњевито смењују у истом простору, а некада се и више сцена дешава истовремено. Осећамо се као да заиста пролазимо кроз нечија фрагментарна сећања из детињства. Стојановић константно комбинује реалистичне разговоре између ликова са стилизованим и комичним физичким радњама појединих карактера, чиме још више наглашава наивну визуру детета кроз чије очи пратимо радњу. Ово је пример добре стилизације која постоји како би допринела теми и идеји дела, а не да би редитељ могао да се хвали својим умећем.

Сценографија је минималистичка, мада треба напоменути да у овом случају сценографију треба посматрати као кључни део редитељског поступка, што не изненађује будући да је Горчин Стојановић и сценограф ове представе. Он користи сценографију како би продубио и допунио радњу. Најупечатљивији пример је велики сат који на почетку показује да је пет до дванаест, наговештавајући да се приближава опасност, док на крају казаљки на сату више нема.

Сваки од глумаца даје свој максимум и право је задовољство гледати их. Марко Марковић је бриљантан у улози Ђорђа. Брзо заборавите да гледате одраслог човека који глуми дете и спремни сте да поверујете у сваку реч коју лик изговори. Уз све то, његова трансформација из дечака у тинејџера скоро је не приметна. Снажан утисак остављају и Саша Торлаковић, Срђан Алексић и Бранислав Јерковић.

Semper idem је дело које интелигентно користи Лебовићеву трагикомичну исповест и ствара енергичну, духовиту, али и потресну причу која оставља снажан утисак на гледаоце. Једина мана му је то што су неки гледаоци већ отишли пре самог краја, не само због дужине трајања представе, већ и због очигледних ритмичких проблема који су узроковани грешкама у драматизацији. Али, они који су остали до самог краја, наградили су екипу вишеминутним аплаузом и узвицима.

Никола ЂОКОВИЋ
III година драматургије
Академија уметности Нови Сад

Из историје СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА НАГРАЂЕНИ ДРАМСКИ ТЕКСТОВИ

Иво Брешан

Представа *Хамлета у селу*
Мрдуша Доња

У организацији Мјесног ак-
тива Народног фронта, По-
љопривредне задруге и Мјесног актива Партије...

(Театар ИТД Загреб, режија Божидар Виолић, 1972)

**Живила република радног народа Данске под мудрим
руководством предсједника Амлета!**

Фото: Архива Стеријиног позорја

ШИМУРИНА (коментатор и тумач представе): ...Најприје је бија један краљ. Дobar краљ, напредан, социјалистички оријентиран. Душу би да за радни народ и сиротињу. И тај је краљ има брата који је бија нико и ништа, непријатељ народа, љута реакција. Па кад је ун једанпут спава у пољу, дође ови његов брат и не буди лин, улије му ништо у уво, разриди му мождане и на мисту га усмрти. И унда, кад је то направија, почеја се мерачити на његову жену удовицу... Сутрадан ти се уна липо ш њиме винча.

(...)

ШИМУРИНА: А ови напредни краљ има је сина који се зва Амлет. Амлет је бија кршан момак, и има је цуру Омелију, која је била ћерка једног краљевог намиштеника шта је бија тамока ништо, како би вам река, ки друг књиговођа Јуре у задрузи...

(...)

ШИМУРИНА: ...'Не бој се, Амлете, сине мој! То сам ја, твој ћаћа, шта ти га је на привару усмртила уна несрића, уна лупетина од стрица.' И туге му ун све липо исприповиди... 'Ето, Амлете, сад кад све знаш, не дај му пасјему сину да ужива народне труде! Проби га, марву, ножем, нек му удма цигерица испадне ванка! А уној курви матеретини шта се ш њиме спетљала дај дви по губици да је удма враг однесе.'

МАЧАК: ...Ја мислим да би тај Амлет триба бити један позитиван друг и руководицац, који се бори за права радног народа. Не може он туге да буде ники принц, престолонаследник, шта ти га ја знам, ки шта је бија, речемо казити, друг... овај... краљ Петар. То није на линији наше Партије. Трибало би и то проминити.

ШКУНЦА: Али молим вас! Краљ Петар је једно, а Хамлет друго! Откуд нама право да због краља Петра мијењамо садржај *Хамлеџа*?

БУКАРА: Ако тај Амлет, друже, шири нику реакционарну пропаганду, онда ми то можемо и морамо ... Амлет триба да буде преставник радника и сељака. Ти то има да поправиш!

МАЧАК: Ја мислим да је тај шта је написа тога Амлета сурађива за вриме рата с четницима!

(...)

ШКУНЦА: ...Сад наилази Амлет и говори свој чувени монолог: Бити ил' не бити... Ја сам ту избацио ону стару Шекспирову субјективистичку дилему. То: Бити ил' не бити, то је овдје, знате, више једна онако типична наша, балканска, хајдучка алтернатива, у духу наше свијетле традиције: Или ћу га ја њему, или ће га он мени... Разумијете? Не? Свеједно!...

(...)

ШКУНЦА: Идемо, другови... Пружајте подршку Хамлету! Ви сте на његовој страни.

ПРВИ СЕЉАК: Држ' ми се, Амлете, срићо моја!

ДРУГИ СЕЉАК: Освитлај образ радног народа!

ДРУГА СЕЉАНКА: Наприд, Амлете, дико и поносу народа Данске и цилога околиша!

(...)

КОЛО: Клаудије, изјелице стара, ти не вридиш ни педесет пара. Пљунемо ти у оба два ока, нек се види да си грдна стока. / Полоније, сагњиле ти кости. Народ ће те вилама пробости. / Нека знаде краљица Гертруда, да ће мужу филовати муда. / Ој Амлете, дико нашег рода, постави се на чело народа. Народ ће нам процвитати доста, испод твога мудрог руководства...

Приредила Александра КОЛАРИЋ

IN MEMORIAM

Исидора Жебељан

(1967–2020)

Најмлађи академик САНУ (2006, од 2012. редовни члан), 2012. постаје члан Светске академије уметности и наука (WAAS). Берлински часопис *Der Freitag* бира је за једну од десет најперспективнијих јавних личности на свету за 2009. Године 2014. Парламентарна скупштина медитеранских земаља награђује је за достигнућа у области културе и уметности.

Музика Исидорина чула се на скоро свим релевантним фестивалима света, изводили су је реномиране оперске куће и хорови. Једна од најистакнутијих српских савремених композитора музике за позориште и филм: *Дом за вешање*, *Arizona Dream*, *Подземље*, *Краљица Марто* и *The Serpent's Kiss*, *Како су ме украли Немци* Мише Радивојевића.

Импресиван је преглед Исидорине позоришне музике (избор): Театар у Трондхајму (Норвешка); Ж.-П. Сартр, *Прљаве руке*, А. Чехов, *Вишњик*, ЈДП Београд; А. Чехов, *Три сестре*, В. Огњеновић, *Милева Ајнштајн*, НП Београд; П. Шефер, *Амагеус*, ХНК Ријека (Хрватска); Шекспир, *Краљ Лир*, М. Крлежа, *Лега*, Атеље 212; Шекспир, *Бура*, Г. Бихнер, *Леонс и Лена* (ЈДП и Град театар), Град театар Будва (Црна Гора), А. Дима/С. Копривица, *Три мускетара*, "Б. Буха" Београд; А. Милер, *Сви моји синови*, Брехт, *Човек је човек*, А. Кристи, *Мишоловка*, БДП Београд; Молијер, *Школа за жене*, ЦНП Подгорица (Црна Гора); Ф. Ведекинд, *Буђење њролећа*, Крагујевац; Д. Ковачевић, *Урнебесна шрагеђија*, *Професионалац*, Шабац.

Учешће и Стеријине награде на Позорју: *Говорна мана* Г. Марковића, НП Београд (Награда, 1998); И. Андрић/Н. Брадић, *Проклећа авлија*, Крушевачко позориште; *Јеторов њуш* В. Огњеновић, Град театар Будва (Награда, 2001); *Чудо у Шарјану* Љ. Симовића, *Три хероја* Т. Бернхарда, Атеље 212; *Скакавци* Б. Србљановић, ЈДП Београд (Награда, 2006); *Галеб* А. Чехова, СНП Нови Сад.

Године 2005. председник је жирија на јубиларном, 50. Позорју и члан Жирија 2017. („... Данас, сагледавајући амбиције, таленат, напоре, виђене домете и околности у којима стварају учесници такмичарског програма, у времену ненаклоњеном позоришном стваралаштву и институцијама културе, те посебно у сложеним и тешким условима у којима Стеријино позорје некако опстојава, као и примерну оданост новосадске публике, жири једногласно

одлучује да додели две заслужене награде: Стеријину награду свим учесницима и Специјалну Стеријину награду публици 62. позорја.”)

Исидора је преминула два дана након 53. рођендана (29. септембар).

Приредила А. Коларић

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Едиција „Драматуршки списи“

Снежана Кесић:

Јован Христић, драмски писац и теоретичар

Студија темељно и свеобухватно анализира драме Јована Христића (*Чистије руке* (1960), *Ореси* (1961), *Савонарола и његови њријатељи* (1965), *Седморица: како бисмо их данас читали* (1968), *Тераса* (1971) и теоријске драмске парадигме у њиховој корелацији у циљу осветљавања профила ствараоца и теоретичара у саображавању шифрама модерног класицизма. Испитивање драмских рукописа подразумева литерарно-драматуршки приступ у одређивању тематско-мотивских одредница, жанровских и стилских особености, језичког израза, карактеризације ликова, и усаглашавање са митским обрасцима и драмским предлошцима који инкорпорирају мит за основицу. Истраживање кључних теоријских упоришта је усмерено на проблематизовање аутентичних рефлексја о карактеру драмске ситуације, драмског дијалога, односа драме и представе, традиције и авангарде, улоге редитеља и читаоца/гледаоца, о трагедији и трагичком, митском у драмској књижевности, интертекстуалности у доследној формули усаглашавања традиционалног и савременог.

СУТРА НА ПОЗОРЈУ ЧЕТВРТАК, 1. ОКТОБАР

11.00 часова / Такмичарска селекција

Округли сто: Радничка хроника

12.00 часова / Програм „Друга сцена“

Округли сто: Нико и ништа

14.00 часова / СНП, Камерна сцена

Јавно читање радова студената драматургије Академије уметности Нови Сад

КРИСТИНА БОЈАНИЋ: *Мии о Миношауру*

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Дани књиге

Издања Стеријиног позорја (1)

Снежана Кесић, Јован Христић, драмски писац и теоретичар

Говоре: Игор Бурић, новинар и публициста и ауторка књиге

Јасна Новаков Сибиновић, Политичко позориште Оливера Фрлића:

Од емпаије до симпаије

Говоре: **Марина Миливојевић Мађарев**, театролог и ауторка књиге

Модератор: Александар Милосављевић

19.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)

Такмичарска селекција

РАДНИЧКА ХРОНИКА / реприза

(Представа траје 1 сат и 15 минута)

20.00 часова / СНП, Сцена „Пера Добриновић“

Међународна селекција „Кругови“

АЈХМАН У ЈЕРУСАЛИМУ

Концепт и режија: Јернеј Лоренци

Загребачко казалиште младих Загреб (Хрватска)

(Представа траје 3 сата и 30 минута с паузом)

Онда долазимо до једне ливаде, окружене шумом, овако трепери лишће, чују се птичице, и Сребник каже: Да, да, то је то мјесто да. Ту су... ту су спаљивали људе. Тешко је за препознати.... али то је то мјесто. Пуно људи је овдје спаљено... Ту су биле двије отворене велике пећи и ватра је ишла горе до... до неба. До неба?, пита Лансман – Zum Himmel? Да, да, до неба, до неба је ишла ватра... Тешко је описати то што се ту точно догодило. То је... немогуће је то разумијети. Ево, ја сам сад овдје и ја, ја то не могу разумијети.

Затим опет видимо ливаду и чујемо те птичице и Сребника који у оф-у каже: Увијек је било овако мирно. Чак и кад су сваки дан спаљивали 2000 људи, Жидова, било је једнако мирно. Било је тихо. Мирно. Ево, баш као и сад.

(Ајхман у Јерусалиму, концепт и режија Јернеј Лоренци)

